

Ψάξε στο λεξικό τις λέξεις **καλοκάγαθος** και **προσκέφαλο** και πρόσθεσέ τες στο δικό σου λεξικό.

Μάθε να γράφεις **σωστά** την πρώτη φράση του κειμένου.

Διάβασε προσεκτικά τις υπογραμμισμένες φράσεις και τις ερωτήσεις που ακολουθούν, παρατήρησε την εικόνα του Αϊ-Βασίλη και συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα.

- ◆ Πώς είναι τα ρούχα του;
- ◆ Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του προσώπου του;
- ◆ Τι έκφραση έχει;

Χαρακτηριστικά προσώπου	Ρούχα	Έκφραση προσώπου

Για να περιγράψεις τον εαυτό σου και άλλα πρόσωπα, πήγαινε στο **Τετράδιο Εργασιών**, στις σελίδες 73 και 74, και κάνε τις **ασκήσεις 2** και **3**. Έπειτα κάνε τις **ασκήσεις 4** και **5** στη σελίδα 75.

3

Η Γαλήνη αγόρασε στους φίλους της από ένα βιβλίο ως χριστουγεννιάτικο δώρο. **Διάβασε και εσύ ένα παραμύθι από το βιβλίο που χάρισε στη Χαρά.**

Το αστέρι των Χριστουγέννων

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε στον ουρανό ένα αστεράκι. Βαριόταν όμως να κάνει κάθε βράδυ τα ίδια και τα ίδια. Μια μέρα λοιπόν, που ο ήλιος έλαμπε και κανένας δεν μπορούσε να το δει, το αστεράκι το 'σκασε από το σπίτι του. Στριφογύρισε, στριφογύρισε και κάποτε έφτασε πάνω απ' τη Γη.

Αυτό που δεν ήξερε το αστεράκι ήταν ότι τώρα το έβλεπαν κι οι άνθρωποι από τη Γη.

– Ανακαλύψαμε, είπαν, ένα νέο αστέρι. Και του έδωσαν κι ένα όνομα. Το ονόμασαν Βιγαδεζή.

Το αστεράκι όμως γρήγορα βαρέθηκε να βλέπει μόνο δέντρα, τα οργωμένα χωράφια, τα πλοία και τους ελέφαντες στην Ινδία. Πλησίασε, λοιπόν, λίγο περισσότερο.

Τώρα έβλεπε και τους ανθρώπους. Οι άνθρωποι γεμάτοι θαυμασμό έβλεπαν αυτό το υπέρλαμπρο άστρο.

– Δεν μπορεί, έλεγαν, κάτι θα συμβεί στον κόσμο. Κάτι πολύ καλό. Αλλιώς, γιατί να φανεί αυτό το αστέρι.

Στο αστέρι άρεσαν πολύ οι παράξενοι άνθρωποι. Παρατηρούσε, λοιπόν, εδώ και λίγες μέρες τρεις ανθρώπους που περπατούσαν στην έρημο. Περπατούσαν και περπατούσαν. Κάτι κρατούσαν στα χέρια τους και προχωρούσαν κοιτάζοντας κάπου κάπου τον ουρανό.

Μια νύχτα, το αστεράκι είδε άλλους δύο παράξενους ανθρώπους. Έναν άντρα και μια γυναίκα. Κι ένα γαϊδουράκι. Φαινόntonταν κουρασμένοι και πήγαιναν πολύ αργά.

Το αστεράκι πλησίασε λίγο περισσότερο. Η λάμψη του μεγάλωσε. Το αστεράκι είδε τη γυναίκα να κατεβαίνει από το γαϊδουράκι. Κρατούσε την κοιλιά της που ήταν μεγάλη και στρογγυλή. Άραγε αυτή η γυναίκα θα γεννούσε εκεί στην ερημιά μόνη της; Το αστεράκι ανήσυχο πλησίασε ακόμη περισσότερο.

Η γυναίκα μπήκε σε μια σπηλιά της ερήμου. Ο άντρας στάθηκε απέξω. Όταν ακούστηκε το πρώτο κλάμα του μωρού, το αστεράκι ένωσε την καρδιά του να σπαρταράει από χαρά. Αχ, πόσο ήθελε να δει αυτό το μωράκι. Πλησίασε ακόμη λίγο. Όλη η έρημος γύρω φωτίστηκε σαν να 'ταν μέρα.

Είδε μέσα στη σπηλιά τους τρεις γέροντες γονατιστούς μπροστά σε μια φάτνη, να προσφέρουν στο μωράκι σμύρνα, χρυσό και λιβάνι.

Ένα φως ξεχυνόταν γύρω από τη φάτνη και φώτιζε το ήρεμο πρόσωπο της μητέρας του μωρού. Το αστεράκι πρόλαβε να δει τα μάτια του μωρού που το κοίταζαν γλυκά. Τίποτε άλλο...

Έπειτα έσβησε σαν κεράκι και χάθηκε απ' τον ουρανό.

Ευγενία Φακίνου, «Το αστέρι των Χριστουγέννων», εκδ. Κέδρος

- Πώς ονόμασαν οι άνθρωποι το αστεράκι;
- Ποιους είδε το αστεράκι να περπατούν στην έρημο;
- Τι είδε το αστεράκι μέσα στη σπηλιά;
- Τι συνέβη στο αστεράκι στο τέλος της ιστορίας;
- Ποιοι νομίζεις ότι ήταν η γυναίκα που γέννησε, ο άντρας της και το μωρό που γεννήθηκε;

Αντίγραψε στο τετράδιό σου την πρόταση με τα έντονα γράμματα και μάθε να τη γράφεις σωστά.

Ταξίδι στον κόσμο της γλώσσας

Το παραμύθι που διάβασες αποτελείται από πολλές προτάσεις, άλλες μεγάλες και άλλες μικρές. Θυμήσου! Κάθε πρόταση αποτελείται από τουλάχιστον δύο μέρη.

Το ένα δείχνει **ποιος κάνει κάτι** (π.χ. ο άντρας) και το άλλο δείχνει **τι κάνει** (π.χ. στάθηκε απέξω).

Οι πληροφορίες αυτές είναι απαραίτητες, για να καταλάβεις μια πρόταση ή ένα κείμενο.

4 Ξαναδιάβασε τις υπογραμμισμένες προτάσεις του κειμένου **3** και συμπλήρωσε τον πίνακα.

Ποιος κάνει κάτι;		Τι κάνει;	
Ποιος το 'σκασε από το σπίτι του;		Τι έκανε το αστεράκι;	
Ποιος μπήκε σε μια σπηλιά της ερήμου;		Τι έκανε η γυναίκα;	
Ποιος στάθηκε απέξω;	<i>Ο άντρας</i>	Τι έκανε ο άντρας;	<i>στάθηκε απέξω.</i>

Πήγαινε στις σελίδες 76 και 77 του **Τετραδίου Εργασιών** και κάνε τις **ασκήσεις 6** και **7**.

5

Σύγκρινε τα παρακάτω ζευγάρια λέξεων και πες σε τι νομίζεις ότι μας χρησιμεύουν τα **α-**, **αν-** και **ξε-**.

κακός – άκακος

διψώ – ξεδιψώ

κινητός – ακίνητος

κολλώ – ξεκολλώ

μπερδεύω – ξεμπερδεύω

υπάκουος – ανυπάκουος

γνωστός – άγνωστος

Μάθε να γράφεις σωστά τις παραπάνω λέξεις.

Πήγαινε στο **Τετράδιο Εργασιών**, στη σελίδα 77, και κάνε την **άσκηση 8**, για να δεις τι γίνεται στην **Ανάποδη Χώρα**.

- 6 Το παρακάτω κείμενο είναι από το βιβλίο που χάρισε η Γαλήνη στον Αρμπέν.

Ο δικός μας Αϊ-Βασίλης

Καλή του ώρα του Αϊ-Βασίλη με την κόκκινη φόρμα και την ολόλευκη γούνα, δε λέω... Μα, αυτός, μάτια μου, τι σχέση έχει με το δικό μας τον Αϊ-Βασίλη το σοφό, το δάσκαλο; Το λένε και τα κάλαντα: «Βαστάει πένα και χαρτί, χαρτί και καλαμάρι, και στο ραβδί του ακούμπησε να πει τ' αλφαβητάρι». Στα κάλαντα της Μυκόνου τον λένε... γραμματικό! «Κι αν είσαι και γραμματικός, πες μας την αλφαβήτα».

Και βέβαια ήτανε γραμματικός και πολύ σπουδαγμένος. Ένας από τους Τρεις Ιεράρχες. Κι έγραψε πάμπολλα συγγράμματα και έδωσε συμβουλές, πώς να διαβάζουν τα παιδιά, πόση αξία έχει το διάβασμα.

Τα έλεγα όλα αυτά με λόγια απλά στην εγγονή μου, όταν ξαφνικά μπήκε ο παππούς και είπε: «Από το πολύ νέφος δε φαίνεται η Αθήνα!». Κι η εγγονή μου, που περιμένει τα δώρα της από τον καλό μας γραμματικό και δάσκαλο, ρώτησε με αγωνία: «Γιαγιάκα μου, λες να μην τη βρει την Αθήνα ο Αϊ-Βασίλης με τόσο πολύ νέφος;».

Αγγελική Βαρελά, περιοδικό «Συνεργασία», τ. 22, 1994-95

- Υπογράμμισε στο κείμενο τις λέξεις με τις οποίες περιγράφει η συγγραφέας το «δικό μας» Αϊ-Βασίλη.
- Ξέρεις ποιοι είναι οι Τρεις Ιεράρχες;
- Πότε γιορτάζουν και οι τρεις μαζί;
- Γιατί φοβάται το κοριτσάκι ότι δε θα βρει ο Αϊ-Βασίλης την Αθήνα;

Συζητήστε στην τάξη για το νέφος στις μεγάλες πόλεις, τι είναι, πώς δημιουργείται και τι μπορούμε να κάνουμε, για να το αντιμετωπίσουμε.

7

Έλα τώρα να συμπληρώσουμε τον παρακάτω πίνακα. Παρατήρησε πού μπαίνει ο τόνος.

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ						
Ονομαστική	η	χαρά	θάλασσα	ταυτότητα
Γενική	της	χαράς	ώρας	θάλασσας	ελπίδας	ταυτότητας
Αιτιατική	τη(ν)
Κλητική	-	ώρα
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ						
Ονομαστική	οι	χαρές	ελπίδες
Γενική	των	χαρών	ωρών	θαλασσών	ελπίδων	ταυτοτήτων
Αιτιατική	τις
Κλητική	-	ώρες	θάλασσες

8

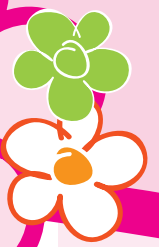
Τα παιδιά έγραψαν στο σχολείο χριστουγεννιάτικες κάρτες. Χρειάστηκε όμως να χωρίσουν κάποιες λέξεις στο τέλος της σειράς.

Παρατήρησε πώς χώρισαν ο Λουκάς και η Γαλήνη τις λέξεις και **απάντησε** στις παρακάτω ερωτήσεις. Γράψε τις απαντήσεις **στο τετράδιό σου**.

- Πώς χωρίζονται δύο όμοια σύμφωνα;
- Πώς χωρίζονται τα δίψηφα σύμφωνα;
- Πώς χωρίζονται τα δίψηφα φωνήεντα;
- Πώς χωρίζεται ένα σύμφωνο που βρίσκεται ανάμεσα σε δύο φωνήεντα;

▶▶ Πήγαινε στο **Τετράδιο Εργασιών** στις σελίδες 78 και 79 και κάνε τις ασκήσεις **9**, **10** και **11**.

Στην ενότητα αυτή θα μάθεις:

- ✓ Να γράφεις σύντομα κείμενα που εξηγούν μια εικόνα, ένα σκίτσο, μια φωτογραφία, ένα αντικείμενο, έναν πίνακα ζωγραφικής.
- ✓ Να περιγράφεις ένα αντικείμενο.
- ✓ Να περιγράφεις ένα χώρο.
- ✓ Λέξεις για τα χρώματα και τα σχήματα.
- ✓ Να βρίσκεις επιρρήματα που σε βοηθούν να περιγράφεις το χώρο.
- ✓ Να κλίνεις τα δηλυκά ουσιαστικά σε -η.
- ✓ Να ξεχωρίζεις το αόριστο άρθρο.
- ✓ Να αναγνωρίζεις λέξεις που δηλώνουν έναν ήχο.

Χάρτης Πελοποννήσου
Χαλκογραφία
1686

Παλιά παιχνίδια από
τη συλλογή του παιδικού
μουσείου «Σταθμός»

Σκουλαρίκι καράβι
Δωδεκάνησα-Πάτιμος
18ος αιώνας

Παρατήρησε τις εικόνες, διάβασε τις φράσεις και πες.

- ☀️ Τι γράφουν οι μικρές καρτέλες;
- ☀️ Σε τι χρησιμεύουν;

- 1 Στο λαογραφικό μουσείο οι τέσσερις φίλοι είδαν αυτόν το χώρο. Η δασκάλα τους τους διάβασε μια καρτέλα που εξηγούσε τι είναι.

Πατητήρι. Ο χώρος του πατητηριού είναι και αποθήκη, άλλοτε και υπνοδωμάτιο. Είναι άσπρος, γιατί είναι χτισμένος με ασβέστη και πορσελάνη. Είναι ο μοναδικός χώρος του σπιτιού όπου δεν μπορούν να φτιάξουν φωλιές τα ποντίκια. **Εδώ φυλάσσονται εργαλεία, σκεύη και τρόφιμα.** Εδώ κοιμούνται όμως και τα παιδιά, σε ένα ξύλινο πατάρι, το «ταβλωτό». Το δωμάτιο χρησιμοποιείται πολύ κατά τον τρύγο. Τότε καθαρίζουν τα βαρέλια και ασβεστώνουν το πατητήρι και το δοχείο όπου θα πέσει ο χυμός των σταφυλιών, ο μούστος. Το πάτημα αναλαμβάνει ο «πατητής», οι κινήσεις του είναι σαν να χορεύει. Από τον πρώτο μούστο φτιάχνονται γλυκίσματα, μουσταλευριά και πετιμέζι.

- ☀ Έχεις επισκεφτεί ποτέ κάποιο λαογραφικό μουσείο;
- ☀ Τι υπάρχει σε ένα λαογραφικό μουσείο; Γιατί;
- ☀ Έχεις επισκεφτεί κάποιο άλλο μουσείο;

- ☀ Με τι είναι χτισμένο το πατητήρι;
- ☀ Τι χρώμα έχει;
- ☀ Τι έχει μέσα;
- ☀ Τι κάνουν μέσα στο πατητήρι;

Ψάξε στο λεξικό σου τις λέξεις **πατητήρι, πορσελάνη, μούστος** και **πετιμέζι**.

Μάθε να γράφεις σωστά την πρόταση με τα έντονα γράμματα.

Για να περιγράψεις ένα χώρο, μπορείς να πεις για το **σχήμα** του, το **μέγεθος** του, το **χρώμα** του και για το **τι υπάρχει μέσα** σε αυτόν, ξεκινώντας από τη μια πλευρά του και φτάνοντας έως την άλλη. Μπορείς ακόμη να πεις **σε τι χρησιμεύει** ο χώρος αυτός.

2

Στο λαογραφικό μουσείο τα παιδιά είδαν πολλά αντικείμενα. Ενώ τα έβλεπαν, η δασκάλα τούς εξηγούσε.

Διάβασε τι γράφουν οι καρτέλες και τι είπε η δασκάλα και σύγκρινέ τα. Οι καρτέλες ή τα λόγια της δασκάλας έχουν λιγότερες λέξεις;

Φιγούρα Καραγκιόζη του Σπ. Κούζαρου Αθήνα 1979

Ασημένιο καντήλι από την Κωνσταντινούπολη 18ος αιώνας

Αυτό είναι μια φιγούρα του Καραγκιόζη ή, όπως το λέμε, του θεάτρου σκιών. Η φιγούρα ονομάζεται «Ο Κολοκοτρώνης έφιππος», δηλαδή πάνω σε άλογο. Τη ζωγράφισε ο καραγκιοζοπαίχτης Σπύρος Κούζαρος το 1979 στην Αθήνα.

Αυτό είναι ένα καντήλι ασημένιο από την Κωνσταντινούπολη. Φτιάχτηκε στα τέλη του 18ου αιώνα.

Οι σύντομες φράσεις που δίνουν πληροφορίες γι' αυτό που βλέπουμε λέγονται **λεζάντες**.

Στις σελίδες 7, 8 και 9 του **Τετραδίου Εργασιών**, στις ασκήσεις **1**, **2**, **3** και **4** μπορείς να γράψεις λεζάντες.

3

Η Χαρά γράφτηκε συνδρομήτρια στο «Λαλουσάκι», την εφημερίδα του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης. Εκεί διάβασε για τις νεροσφυρίχτρες.

Η νεροσφυρίχτρα

Ένα από τα πιο αγαπημένα παιχνίδια των παιδιών στα παλιότερα χρόνια ήταν η νεροσφυρίχτρα. Είναι ένα είδος σφυρίχτρας που έχει σχεδόν σφαιρικό σχήμα, χαμηλό ποδαράκι, λαιμό και στόμιο πολύ ανοιχτό. Η συγκεκριμένη, μάλιστα, είναι ζωγραφισμένη με λουλούδια. Πλάγια και στο ύψος του χερουλιού ξεκινά ένα μικρό πήλινο σωληνάκι από όπου κανείς σφυρίζει.

Όταν η νεροσφυρίχτρα είναι άδεια και κάποιος φυσήξει από το σωληνάκι, ακούγεται ένα συνεχές σφύριγμα. Όταν όμως είναι γεμάτη νερό, οι φυσαλίδες του αέρα που περνούν από το νερό αναδίδουν ένα είδος γαργαρίσματος που μοιάζει με κελάηδημα πουλιού. Τότε λένε ότι «η λαλίτσα **γουργουρίζει**».

Εφημερίδα «Το λαλουσάκι» του
Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, τ. 170, Μάιος 2004

Μάθε να γράφεις σωστά την πρώτη πρόταση του κειμένου.

Μπορείς να υπογραμμίσεις με **κόκκινο** τις φράσεις που περιγράφουν **το σχήμα** της νεροσφυρίχτρας, με **πράσινο** τις φράσεις που περιγράφουν **τα σχέδια** που έχει ζωγραφισμένα πάνω της, και με **μπλε** τις φράσεις που περιγράφουν **τον ήχο** της;

Όταν περιγράφουμε ένα αντικείμενο, δεν ξεχνούμε να πούμε **τι είναι**, **σε τι χρησιμεύει**, **το σχήμα** του, **το χρώμα** του, **το μέγεθός** του, **το υλικό** από το οποίο είναι φτιαγμένο, **τα σχέδια** που έχει.

Για να περιγράψεις και εσύ αντικείμενα, κάνε τις **ασκήσεις**

5 και **6** στη σελίδα 9 του **Τετραδίου Εργασιών**.